

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה, ובחסידות

ויקרא
ס' זכור
גליון יז (פג)

יצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אחלי תורה

417 טראי עוועניו • ברוקלין, ניו יארק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ואחת לבריאה

בס"ד. עש"ק פ' ויקרא (זכור) ה'חשמ"א

ת ו כ ן ה ע נ י נ י ם

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

ד המשכן בז' ימי המילואים.....
ה בענין מצוח ציצית.....
ה מצוח מחיית עמלק.....
ו ברכת החמה.....

נ ג ל ה

ח בפירש"י פרשתנו "לחם".....
ט מחיית עמלק.....
י מצוח מחיית עמלק.....
י תלמידים אצל רבם בפורים (גליון).....
י בהנ"ל.....
יא קושיא בגמ' ב"מ דף י' ע"ב.....
יא בענים תוספות שבת..... (גליון)
יב מיט בכלי מתכה (גליון).....
יב מתנות לאביונים במתנה ע"מ להחזיר (גליון).....
יב בענין דאין מוללין הקדרה בפסח.....

ח ט י ד ו ת

יג בענין וקיבל היהודים וכו' דעמדו במס"נ כל השנה.....
יד בענין דחסד דוקא במי שראוי משא"כ מדת הרחמים.....

ש י ח ו ת

יד בענין לבישת המכנסיים וכתנת.....
יד סדר לבישת המכנסיים וכתנת.....
טו בענין לבישת הכנסיים וכתנת.....
טו בענין תפלין דר"ת.....
יט בהנ"ל.....
יט בהנ"ל.....
יט ציצית מבחוף.....

לְקוּסֵי שִׁתּוֹת

א. בלקו"ש פ' פקודי (ס"ט) כתב: אין הקמת המשכן בפרשתנו (נאך "ותכל כל עבודת משכן אוהל מועד") זיינען געווען דריי זמנים (וענינים): דער זמן פון הקמת המשכן בז' ימי המילואים, וואס כאטש אז דעמאלט האט מען שוין אויפגעשטעלט דעם משכן, אריין געטראגן דעם ארון וכו' - ניט ווי פריער ווען ס'איז נאך קיין משכן ניט געווען, נאר בלויז די מלאכות און עשיות לצורך המשכן, הכנה להקמתו - איז דאס נאך אבער ניט געווארן קיין קבוע, ווארום כל שבעת ימי המילואים הי' משה מעמיד את המשכן ומפרקו; און כאטש זיי האבן דעמאלט געטאן אלע עבודות פון ימי המילואים "אין קרוי" עבודה אצל עבודת כהנים"... עכ"ל, וממשיך אח"כ דביום השמיני למילואים הי' הקמת המשכן לעמדה, וב' ענינים אלו הם בדוגמת ההפרש שבין המשכן בכלל שהי' דירת ארעי, לביהמ"ק שהי' דירת קבע, ועי' ג"כ בלקו"ש ח"א ע" 182 (נסמן בהערה 52) שמבאר כהנ"ל, וכתב שם ג"כ שהמשכן שהעמיד בז' ימי המילואים הי' פרט בחינוך אהרן ובניו ולא הענין הקמת המשכן עיי"ש.

והנה בס' אמבוהא דספרי מקשה על מ"ש (ויקרא ה', לב) "והנותר בבשר ובלחם באש תשרופו" (גבי ז' ימי המילואים) דלכאוף כיון דבז' ימי המילואים הי' משה מעמיד המשכן ומפרקו, וכמבואר בירושלמי ריש יומא שהי' מפרקו ב"פ ביום, א"כ למה טעון שריפה משום נותר, כיון דנפסל ביוצא ע"י פירוק המשכן, כמבואר במנחות צה, א שבשעת סילוק מסעות קדשים נפסלין ביוצא, וביוצא אין דין נותר, כמבואר בכריתות יד, א דפיגול ונותר בחדא בהמה לא משכחת לי', ומתרץ בס' הנ"ל דמ"ש והנותר, אין הכוונה על נותר ממש על יום המחרת, אלא על הקדשים שנשארו בשעת פירוק המשכן דנפסלו משום יוצא עיי"ש, אבל ראה שמות כט, לו, "ואם יותר מבשר המילואים ומן הלחם על הבוקר ושרפת את הנותר באש" הרי מפורש דבז' ימי המילואים הי' דין נותר ממש מצד הזמן, וקשה כנ"ל.

ולכאוף אפשר לתרץ ע"ד הנ"ל, דכיון דבז' ימי המילואים לא הי' המשכן באופן קבוע, אלא באופן ארעי מצד חינוך וכו', במילא לא הי' בו עדיין דין קלעים שיהא נפסל ביוצא, דעד יום השמיני הי' זה כמו הכשר עבודה, ולא הי' בו עדיין דין משכן לכל דבר, כיון שעומד ליסתר בו ביום, ולכך יש רק איסור נותר, ועי' כעין זה בשו"ת חת"ס או"ח סי' עב דבז' ימי המילואים לא הי' איסור דבונה וסותר ביום השבת, כיון דבדעתו לסתרו, במילא אין זה בנין עיי"ש, וזהו כעין הנ"ל.

שו"ר בשבת פז, ב דאזוהו היום נטל עשר עטרות, ראשון

לאכילת קדשים, ופרש"י "במחיצה ועד עכשיו נאכלים בכל מקום", וזהו כהנ"ל, אבל עי' בפיו עזרת כהנים בתו"כ ר"פ שמילני שמביא רש"י זו ומפרש דכוונתו הוא רק לאכילת קדשים קלים, דבז' ימי המילואים, הי' מותר לאכלם חוץ ממחנה ישראל, אבל בקדשי קדשים צריך מחיצה דוקא, עיי"ש. ובבראשית רבה סוף פ"ג לא הוזכר לאכילת קדשים אלא לשחיטת צפון, ועי' ג"כ בתוס' שבת שט שמביא גירסא זו, ועי' בפיו הרשב"ד על התו"כ שם שמפרש לאכילת קדשים, היינו לאכילת ק"ק כגון חטאות ושירי מנחות, דעד אז לא הקריבו זה, ואינו מפרש כרש"י, ואכתי יל"ע בכ"ז.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

ב. בלקו"ש ח"ב פ' שלח ע' 324... נאר דער פשט אין דעם איז, אז סליח איז מקיף (ועיין גם בלקו"ש ח"ה פ' קרח)... דארף מען וויסן אז די תרי"ג מצוות וואס זיינען מרומז אין ציצית קומען ארויס פון סליח ד.ה. פון א זאך וואס עס איז העכער פון שכל. עכ"ל. ואולי עם זה יש להבין מה שכתוב בספר לקח טוב מר' יוסף ענגעל דף נ"ח וז"ל: דעת התוס' דהמצוה היא להטיל ציצית בבגד שנהנה מלבישתו... וא"כ זאת המצוה שנתנה התורה עתה הרי א"א כלל להיותה חובה ועל כרחק הוצרך הכתוב להניח הלבשה לרצון האדם דעתה אם הוא לובש מרצונו הוא נהנה, ואין לומר דהא גופא קשיא דהי' להתורה לחייב להטיל ציצית בבגד שאין בו הנאת לבישה דז"א... ושם טעם המצוה ופנימיותה שייך רק בבגד שיש בו הנאת לבישה... ולכאורה אינו מובן למה באמת יהי' דבר בזה במצות ציצית, שיהי' רק בבגד שיש בו הנאת לבישה, וברצונו?

אבל ע"פ שיחה הנ"ל י"ל שעם זה שהטיל צריך להיות בו רצון והנאה (תענוג), מודגש יותר ענין "המקיף" וגם... "איז העכער פון שכל" בזה שרצון ותענוג הם כחיה מקיפים. ועיין המשך ס"ו "לך לך".

ל.

- ברוקלין, נ.י. -

ג. בלקו"ש ח"ד פ' תצא (ב) מביא קושיית מהר"י פערלא (סה"מ צ' רס"ג מ"ע נט) על מ"ש במגילת אסתר (ז, ז) "הנה בית המן נחתי לאסתר", דלכאול' כיון שהמן הי' מזרע עמלק, הרי חייבים היו למחות את זכרו, ואיך קבלה אסתר את ביתו? ומתוך זה בשיטת רש"י בפש"מ, דמחייית עמלק צריכה להיות רק בדברים המעוררים הזכרון ע"י שיאמרו עליהם "זו של עמלק הייתה", וזהו רק בבע"ח, משא"כ בנכסים אחרים. והטעם הוא דבבהמה אי אפשר לעשות שינוי גמור, ובפרט דאסור לצער את בע"ח, ובמילא יזכרו בעלי' הקודמים, משא"כ בנכסים אחרים אפשר לעשות בהם שינוי, ובפש"מ אפ"ל דזה מספיק שלא יזכרו עוד שמו של עמלק, ובמילא אין חיוב למחות עיי"ש.

ולכאור אפשר לבאר הטעם דאפשר לתרץ זה דוקא בפשט"מ אבל לא בדרך הלכה, כי מצינו בב"מ סב, א, לגבי רבית דאם הניח להם אביהם מעות של רבית אינן חייבין להחזירן, כיון דאינו דבר המסוים, משא"כ בהניח להם פרה וטלית חייבין להחזירם, משום כבוד אביהם כיון שהוא דבר המסוים, ועי' ג"כ ביו"ד סי' קס"א שכ"כ, ועי' ב"ק קיג, א דה"ה מטה ושלחן, נמצא בדרך ההלכה לא מצינו נפק"מ בין בע"ח או נכסים אחרים.

ומה שתירץ הגרי"פ בא' מתירוציו (מובא בהערה 21 שם) עפ"י הירושלמי דהמין לא הי' מזרע עמלק, לכאור מהירושלמי מוכח רק דלא הי' בן המדתא, אבל לא שלא שהי' מזרע עמלק, ועי' במסכת סופרים פי"ג ביחוסו של המין עד עמלק ועד עשו, ועי' בנחלת יעקב שם דזהו עפ"י הירושלמי, ובמגילה יג, א מפורש שהי' מזרע עמלק, וכן הוא בתרגום ותרגום שני במג"א ג, א ולא מסתבר שהירושלמי יחלוק על כ"ז.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

ד. בשיחה אחש"פ חשי"ג סיפר כ"ק אדמו"ר שליט"א שקיבל מכתב מא' שכתב שא"צ לעשות ברכה לברכת החמה כיון שאינו מובא בסידור אדה"ז, והשיב בהשיחה, שממ"ש אדה"ז, גבי ברקים ורעמים מובן שגם כאן צריך לברך.

ואינו מובן עדיין, מדוע בשעה שמנה אדה"ז בהסידור (פי"ג ט"ו) כל הדברים שצריך לברך עליהם עושה מעשה בראשית [זיקין] (כוכב היורה כחץ) זועות (רעידת הארץ), ברקים ורעמים רוח סערה] השמיט את הקטח וברכת החמה. והשטתה זו היא בין בלוח ברה"נ ובין בסדר ברה"נ.

מה גם, שבכהנ"ל יש לברך ברכה לכ"ע, וכאן בברכת החמה אין לברך ברכה זו לכמה דיעות, ואפשר דאדה"ז סבירא לי' כוותיהו. [בלקו"ש ח"י ע' 200: אדמו"ר הזקן השמיט דין ברכת הקטח - ואולי מטעם באשר אין רגיל "במדינתנו"; ועדיין צ"ע, וכי הוא רגיל פחות מזיקין ורעידת אדמה שבאותה סערת].

והנה בטעם הפוסקים דאין לברך ברכה זו, אף שמפורשת בגמ' (ברכות נט, רע"ב) מבואר כס' משאת בנימין (סי' קא) וז"ל: "כך ראיתי נוהג מורי מהר"ש השני, וגם אנכי בשנת שמ"ט, גם עכשיו אי"ה לתקופת ניסן שלפנינו דעתי לעשות כן, אך לבי מהסס, דלפ"ז שאנו סומכין בחשבון התקופות על החשבון דשמואל [שדוקא לפי תקופת שמואל שייכת ברכת החמה]... וחשבון זה דרב אדא הוא עי'ר שעליו סמכו חכמי התלמוד וגם האידנא אנו סומכין עליו".

וכען זה מבואר בשיחת השי"ג הנ"ל, והקשה עפי"ז למה
 אנו מברכים ברכה זו עפ"י תקופת שמואל שאינה האמיתית ולא
 עפ"י תקופת רב אדא שהיא האמיתית. ותירץ שתקופת שמואל היא
 האמיתית למעלה (ברוחניות) ותקופת רב אדא היא האמיתית
 למטה, ונתבאר בארוכה בלקו"ש חט"ז ע' 97, ועפי"ז ביאר
 דיוק לשון הרמב"ם (פ"י ה"ו): "... שחשבון זה [של רב אדא]
 הוא האמת יותר מן הראשון [של שמואל]", הרי שגם חשבון
 הראשון של שמואל אמיתי אלא שחשבון של רב אדא הוא אמת
 יותר.

ואינו מובן לכאורה:

תקופה האמיתית (כפי שמודדים אותה חכמי התכונה) היא
 לא כחשבון רב אדא ולא כחשבון שמואל, שהרי לחשבון שמואל
 אורך השנה היא שס"ה ורביע יום, לחשבון רב אדא היא שס"ה
 ורביע פחות ארבע דקות לערך, ולחשבון חכמי התכונה היא שס"ה
 ורביע פחות 11 דקות לערך. וא"כ יש לפרש בפשטות את דברי
 הרמב"ם, שחשבון זה של ר"א הוא האמת יותר מן הראשון, היינו
 שהוא קרוב יותר לחשבון חכמי התקופה, וכפי שהרמב"ם מפרש
 דבריו מיד בהמשך לזה: "והוא קרוב מן הדברים שנתבארו
 באיצטגנינות יותר מן החשבון הראשון שהיתה בו שנת חמה שס"ה
 יום ורביע יום".

עד"ז אינו מובן לאידך גיסא, שהרי גם תקופת שמואל
 היא אמיתית, דמ"ש תקופת חכמי התכונה היא קרוב לתקופת ר"א
 היינו בשנה (הטרופית) שמתחלת האביב (כשאמצע השמש עוברת
 על קו המשוה) עד תחלת האביב הבא, אבל השנה (הסידרית)
 שמעת שעוברת את מזל טלה עד שובה אל אותה נקודה בשנה
 שלאחריה היא קרובה לתקופת שמואל שהיא שס"ה ורביע ומשהו.

ועפי"ז תירץ בס' הכוכבים (לבוב חרנ"ז, הובא בס'
 ברכת החמה כהלכתה, ירושלים תשמ"א ע' לג) הטעם שמברכים
 ברכת בחמה לפי חשבון שמואל ולא לפי חשבון ר"א, כי
 במהלך המזלות תקופת שמואל היא האמיתית יותר.

וא"כ שוב יוקשה על דברי הרמב"ם שחוקפת ר"א הוא
 הנכון יותר [והחילוק בין שנה הטרופית לשנה הסידרית מרומז
 ברמב"ם הל' יסודי התורה פ"ג ה"ז, וכבר הי' ידוע לחכמי
 התכונה בתקופת בית שני - ראה אוצר ישראל ערך שנה ובכ"מ].
 ומנין לי' להרמב"ם מה שכתב: "ונראין לי הדברים שעל חשבון
 תקופה זו היו סומכין לענין עיבור השנה בעת שבית דין הגדול
 מצוי שהיו מעברין מפני הזמן או מפני הצורך".

וי"ל הטעם בזה, והרי מה שהיו מעברין מפני הזמן,
 היינו מפני האביב, כמפורש בתורה "חודש האביב", והרי האביב
 תלוי במהלך השמש ע"ג המשוה (היינו שנה הטרופית) ולא
 בהילוכה במזלות (היינו שנה הסידרית).

אך עפי"ז עז"ע, איך נפרש זה גם בדברי שמואל עצמו, שהרי לפי דעת שמואל הייתה תקופת ניסן בשנה הראשונה של יצירה ז"ס תרמ"ב לפני מולד ניסן (ראה רמב"ם הל' קדוש החודש פ"ט ה"ג) ונצטרך לומר שגם תקופה זו היא לפי חשבון המזלות, וזה דוחק.

הרב שלום דובער לויץ
ברוקלין, נ.י.

נ ג ל ה

ה. בפרש"י פרשתינו (ג, יא) "לחם" - ל' מאכל וכן נשחיתה עץ בלחמו (ירמי' יא, יט). עבד לחם רב (דניאל ה, א). לשחוק עושי' לחם (קהלת י, יט).

והנה בפרש"י זה ישנם כמה דברים הצריכים ביאור, ומהם:

(א) למה בכלל צריך רש"י לפרש זה כאן, והלא כבר פירש לעיל בפ' ויצא (לא, נד) "לאכל לחם" - כל דבר מאכל קרוי לחם כמו עבד לחם רב (דניאל ה, א). נשחיתה עץ בלחמו (ירמי' יא, יט).

(ב) למה מביא רש"י בפ' ויצא רק ב' הוכחות לפירושו, וכאן מביא ג' הוכחות לפירושו.

(ג) ואח"ל שרש"י צריך (מפני סיבה) לפרש זה ג"כ בפרשתינו, וכן צריך להביא ג"כ הוכחה לפירושו מהפסוק "לשחוק עושי' לחם" (שלא הביאו בפ' ויצא), למה מביא ג"כ הפסוקים "נשחיתה עץ בלחמו", "עבד לחם רב" שכבר הביאם בפירושו לפ' ויצא.

(ד) למה משנה כאן רש"י מפירושו לפ' ויצא, דשם מביא הוכחתו הראשונה מהפסוק "עבד לחם רב", ולאח"כ מביא הפסוק "נשחיתה עץ בלחמו", וכאן משנה ומביא לראשונה הפסוק "נשחיתה עץ בלחמו", ולאח"כ מביא הפסוק "עבד לחם רב".

(ה) למה כאן מביא רש"י הוכחה מהפסוק "עבד לחם רב" שהוא בדניאל, לפני שמביא הפסוק "לשחוק עושי' לחם" שהוא בקהלת, והלא בסדר התנ"ך ספר קהלת היא לפני ספר דניאל, וא"כ הי' צריך להביא לראשונה הפסוק "לשחוק עושי' לחם" שהוא בקהלת, ורק לאח"כ הפסוק "עבד לחם רב" שהוא בדניאל.

(ו) ועד"ז צלה"ב בפרש"י לפ' ויצא, למה מביא רש"י הוכחה מהפסוק "עבד לחם רב" שהוא בדניאל, לפני שמביא הפסוק "נשחיתה עץ בלחמו" שהוא בירמי', והלא בסדר התנ"ך ספר ירמי' היא לפני ספר דניאל, וא"כ הי' צריך להביא לראשונה הפסוק "נשחיתה עץ בלחמו" שהוא בירמי', ורק לאח"כ הפסוק "עבד לחם רב" שהוא בדניאל.

(ז) בקונקורדנצי' (מנדלקורן) מביא שהמלה "לחם" מובא בהרבה מקומות בתנ"ך, וכשמעיינים בכל המקומות שמביא רואים שרש"י מפרש המלה "לחם" במקומות אלו:

- (1) ב'פ' אמור (כא, יז) "לחם אלקינו" - מאכל אלקינו כל סעודה קרוי לחם כמו (דניאל ה, א) עבד לחם רב.
- (2) ועד"ז ב'פ' אמור (כא, כא) "לחם אלקינו" - כל מאכל קרוי לחם.
- (3) בשמואל א' (יד, כד) "אשר יאכל לחם" - כל מאכל במשמע כמו נשחיתה עץ בלחמו (ירמי' יא, יט).
- (4) בתהלים (יד, ד) "אכלו לחם" - עשו משתה (דניאל ה, א) בלשצר מלכא עבד לחם רב.
- (5) בקהלת (י, יט) "לשחוק עושים לחם" - לחדוות מזמוטי חתנים ומלכים עושים סעודה, וסתם סעודה גדולה קרוי לחם כמו דאת אמר (דניאל ה, א) בלשצר מלכא עבד לחם רב.
- (6) בדניאל (ה, א) "עבד לחם רב" - עשה סעודה גדולה וכו'.

וצלה"ב:

- (1) למה במקומות אלו דוקא מפרש רש"י המלה "לחם".
- (2) למה מפרש רש"י ב'פ' אמור המלים "לחם אלקינו" ב'פ'.
- (3) למה ב'פ' אמור (כא, יז), בתהלים ובקהלת מביא רש"י הפסוק מדניאל, ואילו בשמואל א' מביא הפסוק מירמיה'.
- (4) למה ב'פ' זייצא, ויקרא ואמור, מביא רש"י מדניאל רק המלים "עבד לחם רב", ובתהלים זקהלת מביא ג"כ המלים "בלשצר מלכא עבד לחם רב".

ולהעיר: שבהמפתחות לביאורי כ"ק אדמו"ר שליט"א על פרש"י לא ראיתי שידובר עכ"ז.

יוסף יצחק (ברש"ז) הלוי שגלוב

- חבר הכולל - בדוקלין, נ.י. -

7. ברש"י שמואל א' (טו, ג) עה"פ "ענה לך והכיתה את עמלק... משור ועד שה" פרש"י משור ועד שה, שהיו בעלי כשפיו ומשנין עצמן ודומיין לבהמה עכ"ל. ותמוה לי הרי ברש"י בסוף פ' תצא פי' דהמצוה היא למחותם "שלא יהא שם עמלק נזכר אפי' על בהמה לומר בהמה זו משל עמלק היתה", א"כ למה צריך לפרש בשמואל דזהו משום שמכשפין היו?*

פ.ל.ש.

ז. במצוות מחיית עמלק דאינו שייך בזמן הזה כמבואר בחינוך מצוה תר"ד וכן ברמב"ם מ"ע קפ"ט, (מובא בלקו"ש דשבת זו סעי' ב') יש להעיר במה שראיתי בס' שיח שרפי קודש ח"ג שכתב דהגאון ר' יוסף ענגעל זצ"ל סיפר כי בעת שהלך החת"ם ברבלינו ללמוד אצל ר' נתן אדלער זצ"ל פגע בעכו"ם אחד שהכיר בו שהוא עמלקי ורוצה הוא, והרגו החת"ם, וכאשר בא לרבו שאל אותו איזה מצוה בא לידו וקיימו כי ראה כי קרן אור פניו וסיפר לו כל המעשה, עיי"ש.

הרב ירחמיאל וויינבלום

- ברוקלין, נ.י. -

ח. בגליון טו הביא צ. ר. את המחצית השקל (או"ח סי' תרפ"ו ס"ק ג'), שמביא בפירושו את הגמ' במגילה ז', ב שהגמ"נ הוכיח משם שאפילו שבפורים היו רגילים ללמוד לפני רבם. והקשה למה לא הביא את הגמ' לעיל בדף ג, א ושם "מכאן סמכו של בית רבי מבטלין ת"ת זבאיך לשמוע מקרא מגילה" (שלכאורה מכאן מובן שהיו לומדים בפורים, רק מבטלין ת"ת לשמוע מקרא מגילה).

ולכאורה זה לא קשה, מכיון שלפי פירוש המ"ה מובן שהגמ"נ לא רצה לחלוק על המהרי"ל. וז"ל:

מהרי"ל לא הי' משיב הלכה בתענית אסתר מפני שטרודים לקנות צרכי פורים וכו'. ובהגמ"נ הוכיח מהגמ' שאפילו בפורים היו רגילים ללמוד לפני רבם וכו'. ובספר א"ר תמה דהאי מבואר במהרי"ל הטעם משום דטרידי וכו' ולכן כתב דאם יש לו מי שיטרח עבורו חייב ללמוד לפני רבו וכו' וי"ל דעת הגמ"נ וכו', אין הכוונה באכילת סעודת פורים דעל זה לא שייך לשון טרידי וכו' לפירוש דברי הגמ"נ דאפילו בפורים היו רגילים ללמוד לפני רבם, כשלא היו טרודים וכו', עכ"ל.

ומובן לפי זה ששניהם סוברים שמבטלים ת"ת בפורים (ובת"א) משום טירדות הכנת סעודת פורים, ודוקא אם אין מי שיטרח עבורו. וזה מה שהגמ"נ הביא ראי' מהגמ' שבפורים היו לומדים לפני רבם, כי לכאורה זה המקור להנהגת המהרי"ל. ומשום זה אינו יכול להביא ראי' מדף ג, א מכיון ששם רק משמע שמבטלין ת"ת לשמיעת קריאת המגילה (ולא סיבות אחרות) אבל מכאן (ז, ב) משמע (לפי תשובת ר"א לר"כ דלמא טרידי) שגם לטרידות הכנת סעודת פורים מבטלים ת"ת.

שניאור זלמן בלומנפלד

ט. בענין הנ"ל: נראה לתרץ בפשטות דהגמ"נ איירי שהיו רגילים ללמוד בפני רבם, ומגמ' הנ"ל אין הוכחה על זה, דבית

רבי אין הכוונה על הישיבה של רבי אלא בני ביתו של רבי,
וא"כ אפ"ל דהיו לומדים בינם לביין עצמם ולא אצל רבם.
משא"כ מהגמ' דדף ז, ב משמע בהדיא שהיו רגילים אצל רבם.

נטע זאב שם-טוב

ישיבת תו"ת

קריית-גת

י. בגמ' ב"מ דף י' ע"ב מקשה הגמ' ומי איכא מ"ד חצר לאו
משום ידה אתרבאי והתניא וכו' ולכאוו' למה אינו מקשה מגוף
הברייתא עצמו דאומר ר"ל דקטנה אין לה חצר, וכאן משמע דיש
לה חצר מונתן בידה וכאן אין יודעים התירוץ דכ"ע לא פליגי
(ולרש"י יש לתרץ בד"א דאינו בקטנה אבל) לתוס' דאומר
וז"ל: אי מטעם שליחות לא היתה מתגרשת בע"כ ולא קטנה
משמע דמיירי נמי בקטנה ויש לה חצר, א"כ הי' צריך להקשות
בהדיא על ר"ל דקטנה יש לה חצר.

נחום שפירא

יא. בגליון טו (פא) אות יא כתב הרב פ. פייגענסאך בדין
תפלת מנחה דאם הוא מקבל עליו שבת אסור להתפלל מנחה. והביא
ראי' ממ"ש אדה"ז בסי' רס"ג סעי' ז' בהנוגע לאשה המדלקת
נרות. אבל עי' שם בדברי אדה"ז ותראה שלא פסק שאסור להתפלל
רק כתב סתם שתתפלל מנחה קודם אבל לא כתב דבאם לא התפללה
קודם דאסורה לה להתפלל אח"כ.

ומ"ש הנ"ל דלא ראה שנוהרים מלהתפלל אחר השקיעה, כבר
קדמו בזה אדה"ז בסידורו בסדר הכנסת שבת, בזה"ל: אבל לענין
תפלת המנחה שהיא מד"ס אין למחות ביד המקילין. . וכמו
שמצינו שהתירו חכמים איסור שבות מד"ס בביה"ש בשעת הדחק,
עכ"ל ועיי"ש עוד.

ועי' בספר זכרון יוסף (להרב חנוך העניך פאק - תרפ"ט)
אות מח, וז"ל: אולם נ"ל דבזה"ז שפיר יכולה להתפלל מנחת
חול אחר הדלקה והוא עפ"י המבואר בתניא [היינו שו"ע אדה"ז]
סרס"א בק"א דיש חילוק בין קבלת תו"ש ע"י תפלת שבת או ע"י
עניית ברכו דאז קיבל עליו עצומה של יום וודאי שבת אבל סתם
קבלת תו"ש לא קיבל עליו אלא תוספות ביה"ש ע"ש ומעתה דוקא
בש"ע סט"ו דענה ברכו הרי קיבל עליו וודאי שבת ע"כ לא
יכול להתפלל עוד תפלת מנחת חול אבל קבלת תו"ש ע"י הדלקה
ל"ה אלא סתם קבלה דלא קבלה רק להיות אצלה ביה"ש, והרי
הדלקה דהוי וודאי ביה"ש. . ואף בחול אנו מתפללים תמיד
מנחה בביה"ש והטעם מבואר בסידור רבינו התניא ז"ל ריש ה'
שבת כיון דתפלה דרבנן והתירו שבות בביה"ש בשעת הדחק ע"ש.
וא"כ לא מגרע כלל הא דהדליקה נר שבת קודם דהרי בזה לא
עשתה עלי' אלא ביה"ש והרי בלא"ה כל אדם מתפלל מנחה אפי'

בבה"ש ממש ובימי הפוסקים הנ"ל דל"ה מתפללים מנחה בבה"ש
 אלא ביהמ"ד יום שפיר כתבו דאם הדליקה שוב לא התפלל מנחה
 חול כיון דהוה יצאה ביה"ש אבל לדידן דבלא"ה מתפללים
 מנחה בבה"ש ויהא לא מגרע כלל הדלקתה ושפיר תוכל להתפלל
 עוד מנחה חול ויהא לא מגרע כלל הדלקתה ושפיר תוכל
 להתפלל עוד מנחה חול עכ"ל. ועפ"י דברי הזכרון יוסף שפיר
 מיושב כל הקושיות שהקשה הנ"ל. ועי' עוד בשו"ת באר משה
 חלק א' סי' טו.

הרב מנחם גדלי"ו שוחאט
 כולל אנרכים - מונטרטאל קאנאדא

יב. שם אורח יב כתב הח"ש. וז"ש עצי דאינו מובן היאך
 שותים קענב של סאדע, וגם מים פשוטים שעבר עליהם הלילה
 בצינורחה. ולפלא שלא עיין במ"ש ב"ק אדמו"ר שלישי"א בלקו"ש
 חי"ד ע' 200, ומשם יוכל לדרווח צמאוננו.
 הנ"ל.

יג. בגליון מ' סי' יא מביא ספיקת הפמ"ג אם יוצא מתנוח
 לאבינונים אם נתן ע"מ להחזיר עיני"ש. וראיתי בספר פסקי
 תשובה (לד' אברהם פיעטרקאווסקי) שדן בעניין זה בס"י קמז
 ומביא שם בתו"ד וז"ל: שמעתי כי ח"א שאל את הגאון מהר"י
 ז"ל מקוטנא, אם יוצאין מצות צדקה במתנה על מנת להחזיר,
 והשיב לו אם אתה הנך. . העני מה פשע עכ"ל.

מרדכי גלעדי
 אה"ק

יד. בפסחים מ, ב אין מוללין את הקדירה בפסח ופי' בשו"ע
 אדה"ז לפי דעת הרמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ה ה"ה כשמוללין את
 הקדירות החדשות דהיינו שמבטלים בהם קמח ומים וחומץ כדי
 להקשותן ולחזקן עכ"ל. והקשה הלחם משנה על הרמב"ם שם לא
 ידעתי מה טעם לחדשות שמן הגמ' (לט, ב) משמע דהאי מלילה
 הוה לעבות המאכל עכ"ל. בגמ' לט, ב אמר מר זוטרא לא לימחי
 איניש קדרא בקמחא דאבי שנא דילמא לא בישל שפיר ואתי לידי
 חימוץ ורש"י ד"ה לא לימחי מפרש שמעבין חבשיל הקדירה. א"כ
 נראה שקושית הל"מ הוא לפי שיטת רש"י אבל רש"י סבר שגם
 בדף מ, ב אין מוללין הוא כדי להקפות (בלשון הטור סי'
 תסג) שבד"ה מוללין (מ, ב) מפרש שהוא כשנותנים קמח לתבשיל
 ובד"ה בחסיסי מפרש שהוא קמחא דאבשונא שהוא כמו בדף לט, ב
 וכמו שהקשה תוס' ד"ה רבא עליו. ולכן כתב הב"ח (תסג) שרש"י
 מתיר אפילו בקמחא דאבשונא שרבא שהוא האחרון חולק על מר
 זוטרא ומתיר למלול אפילו בקמחא דאבשונא.

אבל שיטת הרמב"ם הנ"ל הוא שמוללין הוא כמו שכתב
 בשו"ע אדה"ז הנ"ל ומפרש זסיסי מצה אפוי' שטוחנין אותה

ומבשלין אותה במים ומוללין בה את הקדרות עכ"ל המגיד משנה
 שם. וא"כ גם בדף לט, ב לא לימחי מפרש כמו בדף מ, ב אין
 מוללין והחילוק בין מר זוטרא דאסר שהוא בקמחא דאבשונא
 ודלמא לא בשיל שפיר אבל רבא מדבר במצה אפוי' ובהלכה ג'
 כבר פסק שמותר לבשל את הפת והוא מהגמ' לט, ב רב פפא סבר
 שהאפוי שבשלו אין באין לידי חימוץ.

וא"כ מהו קושית הלאה על הרמב"ם שבין בדף לט, ב
 ובדף מ, ב סבר הרמב"ם שם כדי לחזק הקדירות החדשות ורש"י
 בשני המקומות סבר שהוא כדי לעבות המאכל ומהו הראי' מדף
 לט, ב יותר מדף מ, ב?

הטור בסי' תמג מפרש אין מוללין כמו רש"י (להקפות)
 אבל חסיסי מפרש כמו הרא"ש והרי"ף והרמב"ם שהוא מצה אפוי'.
 והערוך השולחן שם תמה על הטור דבגמ' ליכא כלל ממצה אפוי'
 ומביא שיטת רש"י פי' חסיסי קמחא דאבשונא ופי' תוס' שהוא
 קמח של עדשים אבל איזה שיכות הוא למצות אפוי' וצע"ג.
 ובס"ד מביא שיטת הרמב"ם וכשמוללין קדרות חדשות כדי
 להקשותן לא ימלול בפסח אלא בקמח של מצה אפוי'.

בב"י ובב"ח שמביא מפרש בפירוש שהרי"ף והרא"ש מפרשים
 חסיסי שהוא מצה אפוי'. וכן הוא בהגהות הב"ח על הרא"ש,
 במגיד משנה הנ"ל, בשלטי גבורים, ריטב"א, ספר המכתם ספר
 המאורות ועוד. ולכן מפרש הטור שהוא במצה אפוי' וגם בס"ד
 הוא עצמו מביא שהוא מצה אפוי' זהו מהגמ' שלנו שאין מוללין
 ואם אין לו מקור בס"ג אין יש לו בס"ד?

הרב כתריאל ברוך קסטל
 ברוקלין, נ.י.

ח ס י ד ו ת

טו. רציתי להעיר מ"ש בתו"א דרושי מגלת אסתר ד"ה וקבל
 היהודים את אשר החלו לעשות, בסופו, שעמדו במס"נ כל השנה
 שלא להמיר דתם, לכאורה לפי הכתוב במגילה הנה גזירת המן
 היחה ב"ג ניסן לאחרי ארבעה ימים כבר תלו את המן על העץ,
 בכ"ג סיון כבר שלחו ספרים ככל אשר צוה מרדכי וגו' ובכל
 מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע שמחה וששון ליהודים, עד
 שרבים מעמי הארץ מתיידיים, וא"כ איפא הי' המס"נ כל השנה.

פרץ פייגענסאהן

טז. בקונט' מאמרים הש"ח (אידיש, קה"ח תשל"ח) במאמר
 (הא') ד"ה וחקרא את שמו שח גו' בסעי' א' איחא, וז"ל:
 "מדת הרחמים איז העכער פאר מדת החסד, ווייל מדת החסד איז
 נאר פאר די וועלכע זיינען ווערט מען זאל זיי געבן אט דאס

וואס זיי בעדארפן, די אבער וועלכע זיינען ניט ווערט גיט מען ניט. אבער מדה הרחמים איז אז מ'זאל געבן אלעמען אפילו די וואס זיינען ניט ווערט" עכ"ל.

ולכאו" צ"ל איך לתווך זה עם מש"כ באגה"ק סי' ט"ו, וז"ל: "מדה החדד להשפיע בלי גבול ומדת הגבורה לצמצם מלהשפיע. . ומדת הרחמים לרחם על מי ששייך לשון רחמנות עליו והיא מדה ממוצעת בין גבורה וחדד שהיא להשפיע לכל גם למי שלא שייך לשון רחמנות עליו כלל" עכ"ל*.

לוי גאלדשטיין

ש י ת ו ת

יז. בהחודות דש"פ פקודי שיחה ג' הקשה כ"ק אד"ש, למה לא כתיב בפרק מ' פסוק י"ד "והלבשת אותם כאשר הלבשת את אביהם" כמו דכתיב בפסוק שלאחריו, "ומשחת אותם כאשר משחת את אביהם" והקשה כ"ק אד"ש למה לא מביא רש"י קושיא זאת וכו'.

אבל לכאורה אין זה דומה לזה דבמשיחה היו שניהן שווין, בין אהרן ובין בניו, משא"כ בבגדים לאביהם היו ח' בגדים ולהם היו רק ד' בגדים א"כ לא יכול לכתוב כאשר הלבשת אביהם כיון דאין זה כאשר הלבשת אביהם.

לוי יצחק שם-טוב

יח. בשיחת ש"פ פקודי, במשך הביאור על פירש"י (פקודי מ, יד), הוזכר דסדר לבישת הבגדים הוא בתחילה המכנסיים, ואח"כ הכתנת, ושכן פשיטא לי' אף להבין חמש למקרא ממעשים בכל יום, דלבישת המכנסיים קודמת את"ד.

אולם לכאו' ונהפך הוא. וכדברי תשובת תורת יקותיאל מהדו"ק סי' ח' הידועה (הובאה במאסף לכל המחנות סי' ב סק"ה) בענין סדר לבישת ופשיטת הבגדים, דמנהג החסידים מקודם לובשין החלוק ואח"כ המכנסיים (ובפשיטה להיפך), והאשכנזים לובשין מקודם המכנסיים ואח"כ החלוק (ובפשיטה להיפך), והעלה דלשניהם מקור למנהגם במס' דרך ארץ פ"י (כמנהג האשכנזים) ובמס' דרך ארץ זוטא פ"ח (כמנהג החסידים),

אף שאין זה סתירה כ"כ כי במדת החדד מודגשת ההגבלה במה שהוא דוקא למי שראוי, ובמדת הרחמים מודגשת ההגבלה במה שהוא דוקא למי ששייך עליו רחמנות, אבל עדיין קשה קצת כי בש"ח משמע שחדד יו"ר מוגבל, ובאגה"ק משמע שרחמים יותר מוגבל

המערכת

ועוד מקור למנהג החסידים ממ"ש הפוסקים לאו"ח סי' ה ללבוש מלבוש ראשון הסליח קטן וא"כ מוכרח ללבוש מקודם החלוק כדי להלביש מקודם הציצית (והה"נ בפשיטה - לאחר פשיטת החלוק כדי לאחר פשיטת הציצית), ומסקנתו דהעיקר כמנהג החסידים. וכדומה - כן עמא דבר. וצל"ע.

הרב משה ווינער

- ברוקלין, נ.י. -

יט' בהתוועדות ש"פ פקודי ש.ז. ביאור ע"פ רש"י הקשה כ"ק אד"ש אמאי אינו מפרש רש"י פסוק י"ד פרק מ' ואת בניו תקרב והלבשתם כתנות דלמה הזכיר רק כתנות דאז שהי' צריך לכתוב כל הנגדים או לכלול כולם יחד כמו באהרן שכתוב בגדי הקודש והזכיר פי' הרמב"ן שמפרש שהזכיר דבר א' והקשה ע"ז דא"כ הי' צריך לכתוב הראשון המכנסים או האחרון ולמה הכתנות שהוא השני.

א) ולא הבנתי דהלא בפ' תצוה שהזכיר לבישת בגדים באריכות לא הזכיר בכלל מכנסים והראשון שמתחיל הוא בהכתונת ואח"כ האבנט והמגבעות וכאן שמזכיר רק בקיצור אומר הראשון בהסדר כמו שכתוב בפ' תצוה והיא הכתונת לפיכך מזכיר באן רק הכתונת שהוא הראשון ומה קשה לפי פי' הרמב"ן.

ב) גם לפי שחירץ כ"ק אד"ש דבימי המילואים הלביש משה רק הכתונת, וקשה דבפ' תצוה כתוב שמשם הלביש הכתונת האבנט והמגבעות, ולכאן יכולים לתרץ דכפי שביאר כ"ק אד"ש שהי' הרבה חילוקים ושינויים במילואים, יכולים לומר שהי' גם חילוק בין ראשון למילואים לשמיני למילואים.

גדלי' שם-טוב

כ. היות ובשיחת ש"פ פקודי דרש דרש כ"ק אד"ש הפצת ענין הנחת תפילין דר"ת, ע"כ לתועלת המתעסקים בזה ערכתי (בקיצור עכ"פ) את השענות המפורסמות בנדון, ושוברן בצדן - ומה שכבר השיבו עליהן האחרונים:

טענה: מתי ואיך נתהוו הפלוגתא בסדר הפרשיות, והרי הניחו תפילין בכל יום (וראה סנהדרין צב, ב תפילין שהניח לי אבי אבא - וממתים שהחי' יחזקאל הי') ואיך אפשר לחדש פלוגתא ולערער על המסור מדור דור, הרי פוק חזי, ויפתח התפילין העשויות מכבר.

מענה: כבר מצינו כע"ז בכ"מ עי' ברכות כב, ב וניחזי היכי תיקון עזרא ותוס' שם, וביחוד שו"ע אדה"ז סי' תקצב ס"ד לענין תרועה בתקיעת שופר, ע"ש והה"נ בנדו"ד. וכבר נמצא לרוב בזהר ותיקוני זהר שפעמים מביא בפשיטות כדעת רש"י ופעמים כדעת ר"ת ופעמים ב' השיטות [בתקו"ז ס"ב ח"בא בשם הירושלמי (קדשים) כר"ת ושם אח"ז כרש"י ושוב אח"כ

כר"ת, ובזח"ג פ' פנחס רנח, א בתחילה כרש"י ושוב כר"ת, ובתיקוני זו"ת קא, ד שהיו מניחים שניהם רק משום ספק דפלוגתא ולא ידעו דתרווייהו צריכינן] וכך מפורש בכתבי האריז"ל (ראה שער הכוונות דרוש ו' תפלין י, ד ושם יא, א, ובכ"מ) דב' הסברות הם דא"ח ורש"י ור"ת לא פליגי ודלא כדברי החושבים שסברא א' היא האמת והאחרת בטילה, חלילה מלהאמין דבר זה, עכ"ד. ועד"ז בשו"ת מן השמים סי' ג - דאלו ואלו דא"ח. ויש שכתבו שמימות מרע"ה עד הגאונים הניחו ב' זוגי תפלין (בן איש חי פ' וירא אות כא) וי"א דמח' רש"י ור"ת לא היתה רק שרש"י רצה לקבוע לדורות זוג א' תפלין כשיטה האחת ור"ת רצה לקבוע זוג א' כשיטה השני' (ס' בן יוחאי מענה קבא דק"ד, ב). וכ"כ דלפי האריז"ל ב' הדיעות קודש הם בשו"ת חיים שאל ח"א סי' א ובמחבר"ר או"ח סי' לד או"א. ועכ"פ מימי התנאים והאמוראים כבר היו הב' דעות כדמוכח מזהר הנ"ל. ובנחל אשכול על ס' אשכול הל' תפלין סי' כו או"ג דרב האי גאון הניח שני זוגי תפלין. וע"ע מזה בס' שלחן הטהור (קומארנא) סי' לד סק"ו ופירושו עצי עדן למטחות פ' התכלת; שו"ת בחרת בחיים (להגרש"ק) סי' יו"ד; אות חיים (מונקאטש) סי' לד סק"ב וספרו דברי תורה ח"ו אות צה - צג; הגהות הר"ר מרגליות לשו"ת מן השמים שם; שלחן מלכים פתיחה להל' תפלין בשלום ואמת סק"י. וראה א"א (בוטשאטש) או"ח סוסי' תצג שתי' באו"א וע"ע שם הגדולים (להחיד"א) מע' ספרים ערך "ירושלמי" שהראב"ד (לא בעל השגות הרמב"ם) בפירושו לס' יצירה כתב שהוא ראה בעצמו בתלמוד ירושלמי מסדר קדשים דהויות באמצע (כדעת ר"ת), ויש מביאים מהמכילתא ס"פ בא כשיטת רש"י.

מענה: הובא בב"י סי' לד ובלבוש שם בשם הסמ"ג והמרדכי ששלחו כתב מא"י שנפלה בימה שעל קבר יחזקאל ומצאו שם תפלין ישינים מאד כסדר רש"י, וכ"ה במגדל עוז פ"ג דהל' תפלין שמצאו בקבר יחזקאל תפלין גנוזין תחת מראשותיו כסדר רש"י.

מענה: כבר הק' בפרישה שם מהו הראי' לשיטת רש"י הרי י"ל דלכך נקברו בבימה שע"ג קבר יחזקאל - מפני דפסולין היו ולפי שיטת ר"ת, וכדין ספרים פסולים (וע"ש מה שהק' עליו הב"ח ומ"ש בישוב דברי הפרישה בפמ"ג שם א"א סק"ב. וע"ע שו"ת רעק"א מהדו"ת חאו"ח סי' ה; שו"ת ערוגת הבושם חאו"ח סי' י סק"ב; ועוד). ועוי"ל (אות חיים שם סק"ב) ע"פ הנ"ל במענה הקודמת דגם מקודם היו שני מפלגות ודיעות בזה ולפי"ז אין ראי' כלל מתפלין שמצאו ע"ג קבר יחזקאל, די"ל שהיו תפלין ישנים מאד שנהג בדור הקדום מאותן הקהלות או המפלגות שנהגו כדעת רש"י. ומ"ש בערוה"ש סי' לד ס"ג "ומצאו תפלין" - היינו תפלין של יחזקאל - זהו הוספה מדילי' כדי לחזק את דבריו ולא העתיק יפה כי בשום מקום בראשונים לא נמצא שהי' ידוע שהי' תפלין של יחזקאל רק תפלין ישנים

גנוזים שם בבימה (אות חיים שם סוס"ק ג) [אבל עי' רבינו ירוחם נהיב יט שמזכיר "תפלין של יחזקאל", ויל"ע].

טענה: היעב"ץ במו"ק סי' לד הביא מזו"ח בחיקונים יא, ב "ובגין דלא בקיאיין אליין דדרא בתראה שויין תרי זוגי תפליין", וכתב הרי מבואר דלדעת הזהר אין צריך שתי זוגות ולא נהגו כן דורות קדמונים, עכ"ד.

מענה: כבר השיג עליו החיד"א בשו"ת חיים שאל ח"א סי' א, ובקצרה בספרו מחזיק ברכה סי' לד אות א-ב דנסחא מוטעיה היא בזוהר והנסחא האמיתית הביאווה הרב מצת שמורים והרב סולת בלולה והרב עט"ז והרמ"ז: "ובגין דלא בקיאיין אליין דדרא בתראה שויין תרי זוגי תפליין מספיקא דלא ידעין ברזא דא דתרווייהו אצטריכו", הרי דלשון הזהר מפורש כדברי האריז"ל. והאריין שם בחיים שאל לתמוה על הגיעב"ץ אין מלאו לבו לחלוק על האריז"ל ודעימי' דב' הסברות אמיתיות ואין כאן מחלוקת וספק, עיי"ש. ואפילו לפי גירסת המו"ק יש לתמוה איך הביא ראי' לכאן לזמננו, הלא אדרבה מפורש בהנוסח שהביא להיפך, דאם דדרא בתראה עכ"פ בזמן האמוראים מסדרי התיקונים שוב לא היו בקיאים ושויין תרי זוגי תפליין, אנן מה נעני אבתריי', מכ"ש אנחנו שצריכין לצאת ידי שניהם ועי' בעט"ז דכעי"ז אי' בענין התקיעות (כנ"ל במענה א'), והגע בעצמן האם נאמר שבימינו לא נתקע ח"ו תשר"ת ותש"ת ותר"ת כיון דנתקן רק בבבל בדרא בתראה שלהם?! וא"כ "דברי המו"ק מופרכים מעיקרא במחכת"ה ולא ידענא מה קאמר בזה" (אות חיים שם סק"ג). ויש להעיר דבסידורו קבע הגיעב"ץ עצמו דירא שמים יצא ידי כולם דהוא ספק של תורה ע"ש.

טענה: בערוה"ש סי' לד ס"ז הביא ממגדל עוז שם שמצאו במדרש "נסתר ונעלם" כשיטת רש"י ושם ס"ח-ס"ט רצה להוכיח מזהר פ' בא ופנחס הנ"ל דס"ל רק כרש"י ודלא כר"ת, וכן מסקנתו.

מענה: "אין כדאי להספל ולהשיב על דבריו בזה שהם מכחישים דברי רבינו האריז"ל כאילו לא ידע מדברי הזוה"ק המפורשים לפי דבריו עד שנעלם ממנו ח"ו דברי הזוה"ק שתשב"ר ידעו זאת כנמצא לפי דבריו בזוה"ק והם דברים שאסור לשומעין ואוי לעינים שכך רואות למחבר א' בזמנינו אין ארבו ישים וישמון בקרבו ויעיז ויהין כזאת ובעיקבתא דמשיחא וכו' למען תפוש את בני' בלבבם להסתפק באמיתיות קבלת רבינו האריז"ל מפי אליהו ז"ל .. ועכ"פ פשוט שהפי' בזוה"ק ס"פ בא דהיינו רק ככתיבתן הוא כסידור רש"י בפרט שלא ראה בס' הנז' ולא הביא דברי הזוה"ק הנ"ל שמפורש .. דתרווייהו צריכי לדידן". וע"ע בספרו דברי תורה הנ"ל שם ולעיל מענה א' בהחילוקים בדברי הזהר ולקמן בסמוך מ"ש הערוה"ש עצמו.

טענה: כתב מרן בשו"ע שם (וכ"ה בב"י שם בשם תשובות מהרי"ל סי' קלו וע"ש בד"מ) ס"ג: "לא יעשה כן אלא מי שמוחזק ומפורסם בחסידות". ובמשנ"ב שם הביא דהיינו אפי' אם ירצה להניחם רק אחר התפלה בפרהסיא יש בו משום יוהרא ושכ"פ בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' מד ובתשובות מהר"ש הלוי.

מענה: דברי המחבר בזה קאי רק על הנחת תפלין דרש"י ור"ת נבט אחת אבל להניחם זא"ז ואחר התפלה אין שום יוהרא (שו"ת תשובה מאהבה ח"ב סי' קכא; עס"ז שם; אות חיים שם אות ט. ועי' לשון הלבוש כאן, וי"ל ע). עוי"ל דלא כתב המחבר כן אלא לפי מ"ש הפוסקים דאינו אלא ספק ומאחר דפשטה הוראה כרש"י הבא לחוש מספק לדעת ר"ת צריך שיהי' מפורסם בחסידות, לא כן עתה דגילה האריז"ל דתרווייהו צריכינן הגם שאינו מפורסם בחסידות יכול להניחם (שו"ת חיים שאל שם) ובפרט במקומות שרוב בעלי תורה ומקצת בעלי בתים מניחים אותם שוב לא מחזי כיוהרא (שו"ת חיים שאל שם; ברכ"י סי' לד הו"ד ב שעי"ת שם סק"ב; מחב"ר שם; מורה באצבע סי' סט; שו"ת זכרון יהודה ח"א סוס"י יט; שו"ת יד רמה בהשמטות לסי' קלד; ועוד), ובפרט שעכשיו הרבה מניחים רבנים גם שלא הוחזק בחסידות כ"כ אבל מ"מ מוחזקים הם שעושים הרבה דקדוקים יתירים בכמה ענינים ובדורות הללו כמעט אין גם אחד שלא יהי' בהנהגותיו איזה יתרת על כפי דרך הוראה בלא"ה (א"א בוסשאטס סי' לד) וא"כ כל החשש הי' בדורות הקודמים שלא כל הרוצה ליטול השם נטל אבל בדורנו דור טהור בעיניו ואף הניעור וריק מתומ"צ מתפאר ונוהג בחסידות ל"ש בזה כלל יוהרא או לא תתגודדו (מקדש מעט סק"י) וא"כ אדרבה "בושת לו למי שבשם חכם יכולה אם מניח זוג אחד של רש"י לבד" (יפה ללב או"ח כאן). וגם הרב ערוה"ש שם ס"ה בעצמו כתב "האידינא נתפשטה בכמה מדינות שמניחין תפלין דר"ת ואין בזה יוהרא ויכול כל אחד לעשות כן ותע"ב", עכ"ל. וע"ע כעי"ז בשו"ת רמ"ע מפאנו סי' לז; שו"ת אמרי אש או"ח סי' ד; שו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' ז. ועכ"פ לכו"פ אין חשש אם יניחם בצינעה (שו"ת שבות יעקב שם; שו"ת זכרון יהודה שם. וראה פת"ש יו"ד סי' רמו סק"ט; ובכ"מ). וע"ע תשובת הגר"מ פיינשטיין ב"הפרדס" שנה נד חוב"ח סי' לד. ובשער הכולל לסיפור אדה"ז סוף תפלת שחרית.

ונסיים בהזכרת הכלל דבמקום שיש פלוגתא בין הפוסקים דברי הקבלה מכרעת להלכה ולמעשה, וכמבואר בארוכה בספר הפ"ג ח"ג טענה ומענה ב, ע"ש. ודון מינה ואוקי באתרה.

הרב משה ווינער

- ברוקלין, נ.י. -

כא. בענין הנ"ל: דהגר"א פסק וכן הו"ח לתלמידיו שלא להניח תפלין דר"ת מכיון שההלכה כרש"י ואם באנו לחוש לכל השיטות בתפלין צריך להניח ס"ד זוגות כל יום, (ועיין פכת"י "אור חדש" ובס' הלכות הגר"א ומנהגיו הביא את מענהו לר' חיים מוולוז'ין עיי"ש בארוכה) י"ל דאי"ז טענה כלל כפי שמבואר בארוכה בס' "ויכוח רבה" וכן בעוד מקומות. דניאל י. קיי

כב. בהנ"ל, צעוד גקודה עיקרית, והיא שהגר"א פסק בודאות בזה כדעת רש"י וכמ"ש בביאוריו לשו"ע סי' לד סוסי' א', ולא חשש לדעת האריז"ל, ונמשך בזה לשיטתו שאין חיוב להאמין בכל קבלת האריז"ל, וכמ"ש אדה"ז במכ" שנדפסה בבית רבי פי"ב ובאגרות בעל התניא ע' צד, משא"כ אצלינו המאמינים שקבלת האריז"ל היא כולה מפי אלי' (שו"ת יביע אומר ח"א האו"ח סי' ג; אשכנז דרבי ע' 79). ועייג"כ שע"ת או"ח סי' לב סקכ"ח.

הרב משה ווינער

כג. בהתועדות ש"פ פקודי דיבר כ"ק אד"ש אודות לבישת גיציח באופן שיתראו מבחוץ והדיעות בזה, וסיפר שאצל כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע הנה לכמה פעות במשך היום הי' בגד עליון שלו פתוח וציציותיו נראות בחוץ, ולאידך לכמה פעות הי' בגדו סגור ובמילא לא היו רואים הציצית שלו, ולכן אי אפשר להכריע מזה אם נקט כדעת אדה"ז להלכה בשו"ע שלו או כדעת המקובלים, ואפשר שרצה לצאת לדעת שניהם וכו'.

לכאן נמצא לפ"ז שלדעת אדה"ז (ולפי המבואר בהליקוט אודות הנהגת "צבאות השם" - כן נוהגים) צריך שיהי' הציצית מבחוץ - וכפשוטו, מבלי שיסתיר עליהם איזה בגד חיצון, ובשעה שלובש בגד עליון או מעיל וכדומה אי"ז עפ"י פסק אדה"ז כו', ולא ראינו נוהגים ללבוש ט"ק באורך כזה שיתראו הציצית מבחוץ מתחת למעיל או להתהלך עם מעיל פתוח! והרי לשון אדה"ז הוא "ואותן הלובשים אותו תחת הבגדים יזהרו שילבישו אותו באופן שיראו הציצית תמיד שע"י ראייתן יזכרו המצוות תמיד" (או"ח ס"ח סי"ח).

הרב אהרן חיטריק
- ברוקלין, נ.י. -

לעילוי נשמת

הרה"ח יעקב ב"ר דוד ז"ל

נפטר ה' אדר ב' תשכ"ב

ת. נ. צ. ב. ה.

* * *

נדפס ע"י בנו

הרה"ח הלל שיחי' ומשפחתו

ל ע ר ו נ ז ו ן }

כתובת המערכת:

417 Troy Ave. Brooklyn, N.Y. 11213 U. S. A. הערות וביאורים